

<p>ζ' Εί δογματίζει ὁ σκεπτικός. 1.13. Λέγομεν δὲ μὴ δογματίζειν τὸν σκεπτικὸν οὐ κατ' ἐκεῖνο τὸ σημαίνόμενον τοῦ δόγματος καθ' ὃ δόγμα εἶναι φασί τινες κοινότερον τὸ εὐδοκεῖν τινι πράγματι (τοῖς γὰρ κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένοις πάθεσι συγκατατίθεται ὁ σκεπτικός, οἷον οὐκ ἂν εἴποι θερμαίνόμενος ἢ ψυχόμενος ὅτι δοκῶ μὴ θερμαίνεσθαι ἢ ψύχεσθαι), ἀλλὰ μὴ δογματίζειν λέγομεν καθ' ὃ δόγμα εἶναι φασί τινες τὴν τινι πράγματι τῶν κατὰ τὰς ἐπιστήμας ζητουμένων ἀδήλων συγκατάθεσιν (οὐδενὶ γὰρ τῶν ἀδήλων συγκατατίθεται ὁ Πυρρώνειος).</p> <p>1.14. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ προφέρεσθαι περὶ τῶν ἀδήλων τὰς σκεπτικὰς φωνάς, οἷον τὴν 'οὐδὲν μᾶλλον' ἢ τὴν 'οὐδὲν ὀρίζω' ἢ τινὰ τῶν ἄλλων περὶ ὧν ὕστερον λέξομεν δογματίζει. ὁ μὲν γὰρ δογματίζων ὡς ὑπάρχον τίθεται τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο ὃ λέγεται δογματίζειν, ὁ δὲ σκεπτικός τὰς φωνὰς τίθησι ταύτας οὐχ ὡς πάντως ὑπαρχούσας· ὑπολαμβάνει γὰρ ὅτι, ὡσπερ ἡ 'πάντα ἐστὶ ψευδῆ' φωνὴ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἑαυτὴν ψευδῆ εἶναι λέγει, καὶ ἡ 'οὐδὲν ἐστὶν ἀληθές' ὁμοίως, οὕτως καὶ ἡ 'οὐδὲν μᾶλλον' μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἑαυτὴν φησὶ μὴ μᾶλλον εἶναι καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἑαυτὴν συμπεριγράφει. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σκεπτικῶν φωνῶν λέγομεν.</p> <p>1.15. πλὴν ἀλλ' εἰ ὁ δογματίζων τίθησιν ὡς ὑπάρχον τοῦτο ὃ δογματίζει, ὁ δὲ σκεπτικός τὰς φωνὰς αὐτοῦ προφέρεται ὡς δυνάμει ὑφ' ἑαυτῶν περιγράφεσθαι, οὐκ ἂν ἐν τῇ προφορᾷ τούτων δογματίζειν λεχθεῖη. τὸ δὲ μέγιστον, ἐν τῇ προφορᾷ τῶν φωνῶν τούτων τὸ ἑαυτῷ φαινόμενον λέγει καὶ τὸ πάθος ἀπαγγέλλει τὸ ἑαυτοῦ ἀδοξάστως, μηδὲν περὶ τῶν ἔξωθεν ὑποκειμένων διαβεβαιούμενος.</p>	<p>Ἄν ἔχει δόγματα ὁ Σκεπτικός.</p> <p>Λέμε ὅτι ὁ Σκεπτικός δὲν ἔχει δόγματα, ὄχι με ἐκείνη τὴν σημασίαν τοῦ δόγματος με τὴν ὁποία κάποιος λένε δόγμα, με τὴν πιο κοινή/συνηθισμένην σημασίαν, τὸ νὰ διάκειται εὐνοϊκὰ κάποιος πρὸς κάποιον πρᾶγμα / τὸ νὰ δέχεται καὶ νὰ μὴ αρνεῖται κάποιος κάποιον πρᾶγμα (γιατὶ ὁ σκεπτικός δίνει τὴ συγκατάθεσίν του στα παθήματα που του ἐπιβάλλονται ἀναγκαστικὰ ἀπὸ τὶς ἐντυπώσεις του, γιὰ παράδειγμα δὲν θὰ ἔλεγε ὅταν ζεσταίνεται ἢ κρυώνει "νομίζω ὅτι δὲν ζεσταίνομαι ἢ δὲν κρυώνω"), ἀλλὰ λέμε ὅτι δὲν ἔχει δόγματα σύμφωνα τὴν σημασίαν που δίνουν στο δόγμα κάποιος ὅταν λένε ὅτι εἶναι ἡ συγκατάθεση σὲ κάποιον πρᾶγμα ἀπὸ τὰ ἀδήλα που διερευνῶνται ἀπὸ τὶς ἐπιστήμες (γιατὶ ὁ Πυρρώνειος δὲν συγκατατίθεται σὲ κανένα ἀπὸ τὰ ἀδήλα).</p> <p>Οὐτε ἀκόμα κι ὅταν προφέρει σχετικὰ με τὰ ἀδήλα τὶς σκεπτικὰς φωνές (φράσεις), ὅπως γιὰ παράδειγμα τὴν "καθόλου περισσότερο" ἢ τὴν "δὲν ὀρίζω τίποτα" ἢ κάποιες ἄλλες γιὰ τὶς ὁποῖες θὰ μιλήσουμε ἀργότερα, δε θὰ πούμε ὅτι ἔχει δόγματα. Γιατὶ αὐτός που ἔχει δόγματα θέτει ὡς ἰσχύον τὸ πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖο λέγεται ὅτι ἔχει δόγμα, ἐνῶ ὁ Σκεπτικός θέτει αὐτὲς τὶς φωνές (φράσεις) ὄχι ὡς ἰσχύουσες σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις. Γιατὶ θεωρεῖ ὅτι ὅπως ἡ φράση "ὅλα εἶναι ψευδῆ" λέει καὶ γιὰ τὴν ἴδια μαζί με τὰ ἄλλα ὅτι εἶναι ψευδῆς, τὸ ἴδιο καὶ ἡ "τίποτα δὲν εἶναι ἀληθές", ἔτσι καὶ ἡ "καθόλου περισσότερο" μαζί με τὶς ἄλλες λέει καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ τῆς ὅτι δὲν ἰσχύει περισσότερο καὶ γι' αὐτὸ μαζί με τὰ ἄλλα ακυρώνει/εξαλείφει καὶ τὸν ἑαυτὸ τῆς. Τὸ ἴδιο λέμε καὶ γιὰ τὶς ἄλλες σκεπτικὰς φράσεις.</p> <p>Ὅμως, ἀν αὐτός που ἔχει δόγμα θέτει ὡς ἰσχύον αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο ἔχει δόγμα, ἐνῶ ὁ Σκεπτικός προφέρει τὶς δικές του φράσεις ὡς δυνάμει αὐτοακυρούμενες, δὲν θὰ μπορούσε νὰ λεχθεῖ ὅτι ὅταν τὶς ἐκφέρει ἔχει δόγματα.</p> <p>Καὶ, τὸ σπουδαιότερο, στὴν ἐκφορὰ αὐτῶν τῶν φράσεων λέει αὐτὸ που φαίνεται στὸν ἴδιο καὶ περιγράφει τὸ πάθημά του χωρὶς νὰ υιοθετεῖ κάποια γνώμη (ἀδοξάστως), καθὼς δὲν βεβαιώνει κατηγορηματικὰ τίποτα γιὰ τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα.</p>
<p>η' εἰ αἵρεσιν ἔχει ὁ σκεπτικός. 1.16. Ὅμοίως δὲ φερόμεθα καὶ ἐν τῷ ἐρωτᾶσθαι εἰ αἵρεσιν ἔχει ὁ σκεπτικός. εἰ μὲν <γάρ> τὶς αἵρεσιν εἶναι λέγει πρόσκιλιν δόγμασι πολλοῖς ἀκολουθίαν ἔχουσι πρὸς ἄλληλά τε καὶ <τὰ> φαινόμενα, καὶ</p>	<p>Ἄν ἔχει Σχολή ὁ Σκεπτικός .</p> <p>Με τὸν ἴδιο τρόπο τοποθετοῦμαστε καὶ ὅταν μας ρωτᾶνε ἀν ἔχει Σχολή ὁ Σκεπτικός. Ἄν κάποιος ὀρίζει τὴ σχολή ὡς προσκόλλησι σὲ δόγματα που με συνέπεια συνδέονται καὶ μεταξύ τους καὶ με τὰ</p>

λέγει δόγμα πράγματι ἀδήλω συγκατάθεσιν, φήσομεν μὴ ἔχειν αἵρεσιν.

1.17.

εἰ δέ τις αἵρεσιν εἶναι φάσκει τὴν λόγῳ τινὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀκολουθοῦσαν ἀγωγήν, ἐκείνου τοῦ λόγου ὡς ἔστιν ὀρθῶς δοκεῖν ζῆν ὑποδεικνύοντος (τοῦ ὀρθῶς μὴ μόνον κατ' ἀρετὴν λαμβανόμενου ἀλλ' ἀφελέστερον) καὶ ἐπὶ τὸ ἐπέχειν δύνασθαι διατείνοντος, αἵρεσιν φαμεν ἔχειν· ἀκολουθοῦμεν γάρ τινι λόγῳ κατὰ τὸ φαινόμενον ὑποδεικνύντι ἡμῖν τὸ ζῆν πρὸς τὰ πάτρια ἔθη καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀγωγὰς καὶ τὰ οἰκεῖα πάθη.

φαινόμενα, καὶ λέει ὅτι δόγμα εἶναι ἡ συγκατάθεσις ἐν πράγματι ἀδήλω, θὰ πούμε ὅτι δὲν ἔχουμε Σχολή.

Ἄν ὅμως κάποιος πει ὅτι Σχολή εἶναι μὴ κατεύθυνσις ζωῆς ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ κάποιον λόγο ἐν συμφωνίᾳ μετὰ τὸ φαινόμενο ὁ ὁποῖος ὑποδεικνύει πῶς εἶναι δυνατόν νὰ θεωρεῖται ὅτι ζεῖ κάποιος ὀρθά (τὸ "ὀρθά" παίρνοντάς το ἐδῶ ὄχι μόνον μετὰ τὴν σημασίαν τοῦ "σύμφωνα μετὰ τὴν ἀρετὴν" ἀλλὰ πῶς ἀπλά) καὶ ἐκτείνεται ὡς τὴν ἰκανότητα γιὰ ἐποχὴν, λέμε ὅτι ἔχουμε Σχολή. Γιατί ἀκολουθοῦμε κάποιον λόγο σύμφωνα μετὰ τὸ φαινόμενο ὁ ὁποῖος μᾶς ὑποδεικνύει τὸ νὰ ζοῦμε ἐν συμφωνίᾳ μετὰ τὰ πάτρια ἔθη καὶ τοὺς νόμους καὶ τοὺς τρόπους ζωῆς καὶ τὰ δικὰ μᾶς παθήματα.

Σέξτος Εμπειρικός, Πυρρωνείων Ὑποτυπώσεων Ι, 21-30

ια' περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς σκεπτικῆς.

1.21.

"Ὅτι δὲ τοῖς φαινομένοις προσέχομεν, δῆλον ἀπὸ τῶν λεγομένων ἡμῖν περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς. κριτήριον δὲ λέγεται διχῶς, τὸ τε εἰς πίστιν ὑπάρξεως ἢ ἀνυπαρξίας λαμβανόμενον, περὶ οὗ ἐν τῷ ἀντιρρητικῷ λέξομεν λόγῳ, τὸ τε τοῦ πράσσειν, ᾧ προσέχοντες κατὰ τὸν βίον τὰ μὲν πράσσομεν τὰ δ' οὐ, περὶ οὗ νῦν λέγομεν.

1.22

κριτήριον τοίνυν φαμεν εἶναι τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς τὸ φαινόμενον, δυνάμει τὴν φαντασίαν οὕτω καλοῦντες· ἐν πείσει γὰρ καὶ ἀβουλήτῳ πάθει κειμένη ἀζήτητός ἐστιν. διὸ περὶ μὲν τοῦ φαίνεσθαι τοῖον ἢ τοῖον τὸ ὑποκείμενον οὐδεὶς ἴσως ἀμφισβητήσει, περὶ δὲ τοῦ εἰ τοιοῦτον ἔστιν ὁποῖον φαίνεται ζητεῖται.

1.23

τοῖς φαινομένοις οὖν προσέχοντες κατὰ τὴν βιωτικὴν τήρησιν ἀδοξάστως βιοῦμεν, ἐπεὶ μὴ δυνάμεθα ἀνερέργητοι παντάπασιν εἶναι. εἴθε δὲ αὕτη ἡ βιωτικὴ τήρησις τετραμερῆς εἶναι καὶ τὸ μὲν τι ἔχειν ἐν ὑψηλῇ φύσει, τὸ δὲ ἐν ἀνάγκῃ παθῶν, τὸ δὲ ἐν παραδόσει νόμων τε καὶ ἔθων,

1.24.

τὸ δὲ ἐν διδασκαλίᾳ τεχνῶν, ὑψηλῇ μὲν φυσικῇ καθ' ἣν φυσικῶς αἰσθητικοὶ καὶ νοητικοὶ ἔσμεν, παθῶν δὲ ἀνάγκῃ καθ' ἣν λιμὸς μὲν ἐπὶ τροφὴν ἡμᾶς ὀδηγεῖ, δίψος δ' ἐπὶ πόμα, ἔθων δὲ καὶ νόμων παραδόσει καθ' ἣν τὸ μὲν εὐσεβεῖν παραλαμβάνομεν βιωτικῶς ὡς ἀγαθὸν τὸ δὲ ἀσεβεῖν ὡς φαῦλον, τεχνῶν δὲ διδασκαλίᾳ καθ' ἣν οὐκ ἀνερέργητοί ἐσμεν ἐν αἷς παραλαμβάνομεν τέχναις. ταῦτα δὲ

Καὶ τὸ ὅτι ἀκολουθοῦμε τὰ φαινόμενα εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰ ὅσα λέμε γιὰ τὸ κριτήριον τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς. Τὸ "κριτήριον" λέγεται μετὰ δύο τρόπους: κριτήριον λέγεται καὶ αὐτὸ που γίνεται δεκτὸν γιὰ νὰ ἐγγυηθεῖ τι εἶναι πραγματικὸν καὶ τι δὲν εἶναι, γιὰ τὸ ὁποῖον θὰ μιλήσουμε ἐν ἀντιρρητικῷ λόγῳ, καὶ τὸ κριτήριον τῆς πράξεως ἀκολουθώντας τὸ ὁποῖον ἐν ζωῇ μᾶς ἄλλες πράξεις τις κάνουμε καὶ ἄλλες δὲν τις κάνουμε, γιὰ τὸ ὁποῖον θὰ μιλήσουμε τώρα. Λέμε λοιπὸν ὅτι κριτήριον τοῦ σκεπτικῆς τρόπου ζωῆς εἶναι τὸ φαινόμενον, ὀνομάζοντας ἔτσι δυναμικὰ τὴν φαντασίαν (τὴν ἐντύπωσιν). Γιατί καθὼς ἐντοπίζεται ἐν αὐτῷ που αἰσθάνεται κάποιος καὶ ἐν αὐτῷ που παθαίνει χωρὶς τὴν θέλησίν του δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀντικείμενον ἐρευνας. Γι' αὐτὸ κανένας ἴσως δὲ θὰ ἀμφισβητήσει τὸ ἀν τὸ ἀντικείμενον φαίνεται τέτοιο ἢ ἀλλιώτικον, ἐρευνάται ὅμως τὸ ἀν εἶναι τέτοιο που φαίνεται.

Ἀκολουθώντας λοιπὸν τὰ φαινόμενα, ζοῦμε χωρὶς πεποιθήσεις (δόξα) ἐν συμφωνίᾳ μετὰ τὴν πρακτικὴν τοῦ βίου νὰ τηρεῖ κανόνες, γιὰτί δὲν μπορούμε νὰ μένουμε ἐντελῶς ἀδρανεῖς. Καὶ αὕτη ἡ πρακτικὴ τοῦ βίου νὰ τηρεῖ κανόνες φαίνεται νὰ εἶναι τετραμερῆς: καὶ τὸ ἓνα μέρος τῆς ἔχει νὰ κάνει μετὰ τὴν καθοδήγησιν ἀπὸ τὴ φύσιν, τὸ ἄλλο μετὰ τὸν καταναγκασμὸν ἀπὸ τὰ παθήματα, τὸ ἄλλο μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν συνηθειῶν καὶ τῶν νόμων καὶ τὸ ἄλλο μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν τεχνῶν. Μετὰ τὴν καθοδήγησιν ἀπὸ τὴ φύσιν εἴμαστε ἐκ φύσεως ἰκανοὶ γιὰ αἰσθησὴν καὶ νόησιν, μετὰ τὸν ἐξαναγκασμὸν τῶν παθημάτων ἡ πείνα μᾶς ὀδηγεῖ ἐν τροφῇ καὶ ἡ δίψα ἐν ποτίσει, μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν συνηθειῶν καὶ τῶν νόμων δεχόμεσθα, ὅπως γίνεται ἐν καθημερινῇ ζωῇ, τὴν εὐσεβείαν ὡς καλὴν καὶ τὴν ἀσεβείαν ὡς κακὴν, καὶ μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν τεχνῶν δε

<p>πάντα φαμέν άδοξάστως.</p>	<p>είμαστε αδρανής σε εκείνες τις τέχνες που δεχόμαστε τη διδασκαλία τους. Και όλα αυτά τα λέμε χωρίς πεποίθηση (δόξα).</p>
<p>ιβ' τί τὸ τέλος τῆς σκεπτικῆς.</p> <p>1.25. Τούτοις ακόλουθον ἂν εἴη καὶ περὶ τοῦ τέλους τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς διεξελεῖν. ἔστι μὲν οὖν τέλος τὸ οὐ χάριν πάντα πράττεται ἢ θεωρεῖται, αὐτὸ δὲ οὐδενὸς ἔνεκα, ἢ τὸ ἔσχατον τῶν ὀρεκτῶν. φαμέν δὲ ἄχρι νῦν τέλος εἶναι τοῦ σκεπτικοῦ τὴν ἐν τοῖς κατὰ δόξαν ἀταραξίαν καὶ ἐν τοῖς κατηναγκασμένοις μετριοπάθειαν.</p> <p>1.26 ἀρξάμενος γὰρ φιλοσοφεῖν ὑπὲρ τοῦ τὰς φαντασίας ἐπικρῖναι καὶ καταλαβεῖν, τίνες μὲν εἰσὶν ἀληθεῖς τίνες δὲ ψευδεῖς, ὥστε ἀταρακτῆσαι, ἐνέπεσεν εἰς τὴν ἰσοσθενῆ διαφωνίαν, ἣν ἐπικρῖναι μὴ δυνάμενος ἐπέσχευ.</p> <p>1.27 ἐπισχόντι δὲ αὐτῷ τυχικῶς παρηκολούθησεν ἡ ἐν τοῖς δοξαστοῖς ἀταραξία. ὁ μὲν γὰρ δοξάζων τι καλὸν τῆ φύσει ἢ κακὸν εἶναι ταρασσεται διὰ παντός· καὶ ὅτε μὴ πάρεστιν αὐτῷ τὰ καλὰ εἶναι δοκοῦντα, ὑπὸ τε τῶν φύσει κακῶν νομίζει ποιηλατεῖσθαι καὶ διώκει τὰ ἀγαθὰ, ὡς οἶεται· ἄπερ κτησάμενος πλείοσι ταραχαῖς περιπίπτει, διὰ τε τὸ παρὰ λόγον καὶ ἀμέτρως ἐπαίρεσθαι καὶ φοβούμενος τὴν μεταβολὴν πάντα πράσσει,</p> <p>1.28 ἵνα μὴ ἀποβάλλῃ τὰ ἀγαθὰ αὐτῷ δοκοῦντα εἶναι. ὁ δὲ ἀοριστῶν περὶ τῶν πρὸς τὴν φύσιν καλῶν ἢ κακῶν οὔτε φεύγει τι οὔτε διώκει συντόνως· διόπερ ἀταρακτεῖ. ὅπερ οὖν περὶ Ἀπελλοῦ τοῦ ζωγράφου λέγεται, τοῦτο ὑπῆρξε τῷ σκεπτικῷ. φασὶ γὰρ ὅτι ἐκεῖνος ἵππον γράφων καὶ τὸν ἀφρὸν τοῦ ἵππου μιμήσασθαι τῆ γραφῆ βουληθεὶς οὕτως ἀπετύγχανεν ὡς ἀπειπεῖν καὶ τὴν σπογγίαν εἰς ἣν ἀπέμασσε τὰ ἀπὸ τοῦ γραφείου χρώματα προσρῖψαι τῆ εἰκόνι· τὴν δὲ προσασαμένην ἵππου ἀφροῦ ποιῆσαι μίμημα.</p> <p>1.29 καὶ οἱ σκεπτικοὶ οὖν ἤλπιζον μὲν τὴν ἀταραξίαν ἀναλήψεσθαι διὰ τοῦ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν φαινομένων τε καὶ νοουμένων ἐπικρῖναι, μὴ δυνηθέντες δὲ ποιῆσαι τοῦτο ἐπέσχεον· ἐπισχοῦσι δὲ αὐτοῖς οἷον τυχικῶς ἢ ἀταραξία παρηκολούθησεν ὡς σκιά σώματι. οὐ μὴν ἀόχλητον πάντη τὸν σκεπτικὸν εἶναι νομίζομεν, ἀλλ' ὀχλεῖσθαι φαμεν ὑπὸ τῶν κατηναγκασμένων· καὶ γὰρ ριγοῦν ποτε ὁμολογοῦμεν καὶ διψῆν καὶ τοιουτότροπά τινα</p>	<p>Σε ακολουθία με αυτά θα μπορούσε να είναι και η πραγμάτευση του σκοπού του σκεπτικού τρόπου ζωής. Σκοπός λοιπόν είναι αυτό χάριν του οποίου τα κάνουμε ἢ τα σκεφτόμαστε όλα, το ίδιο όμως χάριν κανενός, ἢ αλλιώς το τελευταίο στην σειρά των επιθυμητών. Λέμε ὅτι μέχρι τώρα σκοπός του Σκεπτικού είναι η αταραξία σε ὅσα ἔχουν να κάνουν με την πεποίθηση και ο μετριασμός του παθήματος σε ὅσα μας επιβάλλονται αναγκαστικά. Γιατί ὅταν ἄρχισε να φιλοσοφεῖ για να αποφασίσει σχετικά με τις εντυπώσεις και να συλλάβει ποιες είναι ἀληθεῖς και ποιες ψευδεῖς, ὥστε να μην ταραζεται, ἔπεσε πάνω στην ἰσοδύναμη διαφωνία, για την οποία μὴ μπορώντας να αποφασίσει ἐπέειχε.</p> <p>Και καθὼς αὐτός ἐπέειχε ἀκολούθησε τυχαία ἡ ἀταραξία σε ὅσα ἔχουν να κάνουν με την πεποίθηση. Γιατί αὐτός που ἔχει την πεποίθηση ὅτι κάτι είναι ἐκ φύσεως καλὸ ἢ κακὸ ταραζόνται συνεχῶς· ὅταν του λείπουν αὐτά που θεωρεῖ πως είναι καλὰ, πιστεύει ὅτι τον καταδιώκουν τα ἐκ φύσεως κακά, και κυνηγᾷ, ὅπως νομίζει, αὐτά που είναι ἀγαθὰ. Ὅταν, πάλι, ἀποκτήσει αὐτά που θεωρεῖ ἀγαθὰ, πέφτει σε ἀκόμα μεγαλύτερη ταραχὴ, ἀπὸ την παράλογη και πέρα ἀπὸ κάθε μέτρο ἔπαρση του, και, ἀπὸ το φόβο μήπως ἀλλάξουν τα πράγματα, κάνει τα πάντα για να μὴν χάσει αὐτά που θεωρεῖ ὅτι είναι ἀγαθὰ. Ἀντίθετα αὐτός που δεν καθορίζει ποια είναι ἐκ φύσεως καλὰ ἢ κακά, οὔτε ἀποφεύγει οὔτε ἐπιδιώκει κάτι με ἐνταση και γι'αὐτὸ ἀκριβῶς δεν ταραζεται. Αὐτὸ, λοιπόν, που λέγεται για τον ζωγράφο Ἀπελλῆ, αὐτὸ συνέβη στον Σκεπτικὸ. Λένε ὅτι μια μέρα που ἐκεῖνος ζωγράφιζε ἕνα ἄλογο και ἠθέλε να ἀπεικονίσει στη ζωγραφιά τον ἀφρὸ στο στόμα του ἀλόγου τόσο πολὺ ἀποτύγχανε που σταμάτησε ἀπὸ την ἐξάντληση και ἔριξε πάνω στον πίνακα το σφουγγάρι στο οποίο καθάριζε τα χρώματα ἀπὸ τα πινέλα του. Και ὅταν ἀκούμπησε τον πίνακα δημιούργησε την ἀπεικόνιση του ἀφροῦ του ἀλόγου. Και οἱ Σκεπτικοὶ λοιπόν ἤλπιζαν ὅτι θα ἐπανεέλθουν στην ἀταραξία ἀποφασίζοντας σχετικά με την ἀνωμαλία που ἐμφανίζεται στα αἰσθητὰ και τα νοούμενα, καθὼς ὁμως δεν μπορούσαν να το κάνουν αὐτὸ ἐπέειχαν. Και καθὼς αὐτοὶ ἐπέειχαν, σαν ἀπὸ τύχη ἀκολούθησε ἡ ἀταραξία, ὅπως ἀκολουθεῖ ἡ σκιά το σώμα.</p> <p>Δεν νομίζουμε ὁμως ὅτι ο Σκεπτικὸς εἶναι τελείως χωρίς καμία ἐνόχληση, ἀλλὰ λέμε ὅτι ἐνοχλεῖται ἀπὸ αὐτά που του ἐπιβάλλονται ἀναγκαστικά. Γιατί</p>

πάσχειν.

1.30

ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις οἱ μὲν ἰδιῶται δισσαῖς συνέχονται περιστάσεσιν, ὑπὸ τε τῶν παθῶν αὐτῶν καὶ οὐχ ἦττον ὑπὸ τοῦ τὰς περιστάσεις ταύτας κακὰς εἶναι φύσει δοκεῖν· ὁ δὲ σκεπτικός τὸ προσδοξάζειν ὅτι ἔστι κακὸν τούτων ἕκαστον ὡς πρὸς τὴν φύσιν περιαιρῶν μετριώτερον καὶ ἐν τούτοις ἀπαλλάσσει. διὰ τοῦτο οὖν ἐν μὲν τοῖς δοξαστοῖς ἀταραξίαν τέλος εἶναι φαμεν τοῦ σκεπτικοῦ, ἐν δὲ τοῖς κατηναγκασμένοις μετριοπάθειαν. τινὲς δὲ τῶν δοκίμων σκεπτικῶν προσέθηκάν τούτοις καὶ τὴν ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἐποχὴν.

παραδεχόμεσθε ὅτι κάποτε κρύνει καὶ διψᾷ καὶ παθαίνει κάποια πράγματα που τον επηρεάζουν με παρόμοιο τρόπο.

Αλλά και σε αυτά ενώ οι κοινοί άνθρωποι πιέζονται από τις περιστάσεις διπλά: και από αυτά που παθαίνουν και όχι λιγότερο από την πεποίθησή τους ὅτι αυτές οι περιστάσεις είναι από τη φύση τους κακές, ο Σκεπτικός αφαιρώντας την επιπρόσθετη πεποίθηση ὅτι καθένα από αυτά είναι κακό σύμφωνα με τη φύση, βγαίνει και από αυτά πιο μετρημένα. Γι αυτό λοιπόν λέμε ὅτι σκοπός του Σκεπτικού σε ὅσα σχετίζονται με τις πεποιθήσεις μας είναι ἡ ἀταραξία, ἐνῶ σ'αυτά που του επιβάλλονται ἀναγκαστικά ὁ μετριάσμος αὐτοῦ που παθαίνει. Και σε αὐτούς τους σκοπούς κάποιοι ἀπὸ τους διαπρεπεῖς Σκεπτικούς ἔχουν προσθέσει καὶ τὴν ἐποχὴν σὲς ἔρευνες.

Περὶ τῶν τρόπων τῆς ἐποχῆς

Σέξτος Εμπειρικός, *Πυρρωνείων Ὑποτυπώσεων* I, 31-35 καὶ 36-186

Οἱ 10 τρόποι.

1. *πρῶτος ὁ παρὰ τὴν τῶν ζώων ἐξάλλαγήν*: στα ζῶα δημιουργοῦνται διαφορετικὲς αἰσθητηριακὲς ἐντυπώσεις τῶν ἀντικειμένων. Ὁδηγεῖται σε αὐτὸ τὸ συμπέρασμα με βάση τις διαφορὲς π.χ. σὲν κατασκευὴ τῆς κόρης τοῦ ματιοῦ ἢ τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου ἢ τοῦ δέρματος, ἢ ἀπὸ τὸ ποια πράγματα προτιμοῦν καὶ ποια ἀποφεύγουν τὰ διαφορετικὰ ζῶα. (40-78)
2. *δεύτερος ὁ παρὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων διαφορὰν*: διαφορὲς μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, π.χ. ἄνθρωποι που κρύνουν σὲν ζεστὸ λουτρό καὶ ζεσταίνονται σὲν σκιά, διαφορὲς ὡς πρὸς τὴν διάνοια, ὅπως δείχνει ἡ διαφωνία μεταξύ τῶν δογματικῶν, διαφορὲς σὲν πράγματα που ἀποφεύγουν ἢ προτιμοῦν. (79-90)
3. *τρίτος ὁ παρὰ τὰς διαφόρους τῶν αἰσθητηρίων κατασκευάς*: διαφορὲς σὲν κατασκευὴ τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, π.χ. τὸ μέλι εἶναι εὐχάριστο σὲν γεύση ἀλλὰ δυσάρεστο σὲν μάτια, ἀν κάποιος δὲν διαθέτει κάποια ἀπὸ τις αἰσθήσεις, θεωρεῖ ὅτι δὲν ὑπάρχουν οἱ ἀντίστοιχες ποιότητες, μπορεῖ π.χ. τὸ μήλο νὰ ἔχει ποιότητες που δὲν διαθέτουμε τὰ αἰσθητήρια ὀργανα γιὰ νὰ τις ἀντιληφθοῦμε. (91-99)
4. *τέταρτος ὁ παρὰ τὰς περιστάσεις*: ὅταν εἴμαστε σὲν διαφορετικὴ διάθεση/κατάσταση ἀντιλαμβανόμεσθε διαφορετικὰ πράγματα, ἀνάλογα με τὸ ἀν εἴμαστε σὲν ἐγρήγορη ἢ ὕπνο, με τὴν ηλικία, με τὴν κίνηση ἢ τὴν ἠρεμία, με τὸ μῖσος ἢ τὴν ἀγάπη, με τὴν ἐλλειψη ἢ τὴν πλησμονή, με τὴν μέθη ἢ τὴν νηφαλιότητα, με τις προδιαθέσεις, με τὸ θάρρος ἢ τὸ φόβο, τὴν λύπη ἢ τὴν χαρά. Ἔτσι π.χ. ὁ ἴδιος ἀέρας σὲν γέροντες φαίνεται κρύος ἐνῶ σὲν νέους σὲν καλὴ θερμοκρασία, ὁ ἐρωτευμένος βλέπει μὴ ἀσχημὴ ἐρωμένη πανέμορφη κ.λπ. (100-118)
5. *πέμπτος ὁ παρὰ τὰς θέσεις καὶ τὰ διαστήματα καὶ τοὺς τόπους*: ἀπὸ τις θέσεις, τις ἀποστάσεις καὶ τοὺς τόπους. Π.χ. ὁ ἴδιος πύργος φαίνεται ἀπὸ μακριὰ στρογγυλός, ἐνῶ ἀπὸ κοντὰ τετράγωνος, τὸ ἴδιο κουπί μισοβυθισμένο σὲν θάλασσα φαίνεται σπασμένο, ἐνῶ ἐξω ἀπὸ τὴν θάλασσα φαίνεται ὀλόκληρο. (109-123)
6. *ἕκτος ὁ παρὰ τὰς ἐπιμιξίας*: Π.χ. ὁ ἴδιος ἤχος ἐμφανίζεται διαφορετικὸς σὲν ἀραιὸ ἀέρα καὶ διαφορετικὸς σὲν πυκνὸ, τὸ σῶμα βυθισμένο σὲν νερὸ εἶναι ἐλαφρὸ ἐνῶ σὲν ἀέρα βαρὺ (124-128)

7. *ἑβδομος ὁ παρὰ τὰς ποσότητας καὶ σκευασίας τῶν ὑποκειμένων*: ἀπὸ τις ποσότητες καὶ τοὺς τρόπους σύνθεσης τῶν αντικειμένων. Π.χ. τὰ ξύσματα ἀπὸ τὸ κέρατο κατσίκας φαίνονται λευκά, ἐνῶ ὅταν συντίθενται καὶ ἀποτελοῦν τὸ κέρατο τὰ βλέπουμε μαύρα. Το κρασί, μας δυναμώνει ὅταν το πίνουμε με μέτρο, παραλύει τὸ σῶμα ὅταν το πιούμε σε μεγάλες δόσεις. Το ἴδιο καὶ με τὰ φάρμακα. (129-134)
8. *ὄγδοος ὁ ἀπὸ τοῦ πρὸς τι*: ὅλα εἶναι (=φαίνονται) σχετικὰ με κάτι, εἴτε α)σχετικὰ με αὐτὸ που κρίνει (ζῶο, ἄνθρωπος, αἴσθησις ἢ διάθεσις – ἀναφορὰ στους τέσσερις πρῶτους τρόπους) εἴτε β)σχετικὰ με αὐτὰ που παρατηροῦνται μαζί π.χ. τὸ δεξιὸ σε σχέση με τὸ ἀριστερὸ (ἀνάλογα με τὴν ἀνάμειξη, τὴν σύνθεσις, τὴν ποσότητα καὶ τὴν θέσις – ἀναφορὰ στους τρεῖς προηγούμενους τρόπους). (135-140)
9. *ἔννατος ὁ παρὰ τὰς συνεχεῖς ἢ σπάνιους ἐγκυρήσεις*: ἀπὸ τις συχνές ἢ σπάνιες συγκυρίες: Π.χ. Ὁ ἥλιος εἶναι πολὺ πιο ἐντυπωσιακὸς ἀπὸ ἓνα κομήτη, ἀλλὰ ἐπειδὴ τὸν ἥλιο τὸν βλέπουμε συνεχῶς ἐνῶ τὸν κομήτη σπάνια, μας κάνει τὴν ἐντύπωσις ὁ κομήτης ὥστε νὰ τὸν θεωροῦμε θεϊκὸ σημάδι, ἐνῶ ὁ ἥλιος δὲν μας ἐκπλήσσει. (141-144)
10. *δέκατος ὁ παρὰ τὰς ἀγωγὰς καὶ τὰ ἔθη καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰς μυθικὰς πίστεις καὶ τὰς δογματικὰς ὑπολήψεις*: ἀπὸ τοὺς τρόπους ζωῆς, τὰ ἔθιμα, τοὺς νόμους, τὴν μυθικὴν πίστιν καὶ τὴν δογματικὴν ἀντιλήψιν. Π.χ. ἐνῶ σὲ μας ὑπάρχει ἡ συνήθεια νὰ ζητᾶμε τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τοὺς θεοὺς, ὁ Ἐπίκουρος λέει ὅτι ἡ θεότητα δὲν ἀσχολεῖται μαζί μας. Ἐμεῖς θεωροῦμε ντροπὴν τὸ νὰ φορᾶει κάποιος γυναικεῖα ρούχα, ἐνῶ ὁ Ἀρίστιππος τὸ θεωρεῖ ἀδιάφορο. (145-163)

Οἱ πέντε τρόποι (164-177)

1. *πρῶτον τὸν ἀπὸ τῆς διαφωνίας*: γιὰ τὸ ζήτημα που ἔχει τεθεῖ βρῖσκουμε ὅτι ὑπάρχει ἀνεπίκριτη διαμάχη καὶ στὸ βίβιον καὶ ἀνάμεσα στους φιλοσόφους, καὶ γι' αὐτὸ δὲν μπορούμε νὰ ἐπιλέξουμε ἢ νὰ ἀπορρίψουμε κάτι καὶ ἔτσι καταλήγουμε στὴν ἐποχή.
2. *δεύτερον τὸν εἰς ἄπειρον ἐκβάλλοντα*: ἀναδρομὴ στὸ ἄπειρο. Γιὰ αὐτὸ που ἔχει τεθεῖ γιὰ νὰ υποστηρίξει κάτι, λέμε ὅτι χρειάζεται καὶ αὐτὸ νὰ υποστηρίξει, καὶ αὐτὸ στὸ ἄπειρο. Κι ἔτσι, ἐπειδὴ δὲν ἔχουμε κάποιο σημεῖο ἀπὸ τὸ ὁποῖο νὰ ξεκινήσουμε τὴν υποστήριξις, ἀκολουθεῖ ἡ ἐποχή.
3. *τρίτον τὸν ἀπὸ τοῦ πρὸς τι*: (ἀναφορὰ στὸν 8ο ἀπὸ τοὺς 10 τρόπους) ὅλα εἶναι (=φαίνονται) σχετικὰ με κάτι, εἴτε α)σχετικὰ με αὐτὸ που κρίνει εἴτε β)σχετικὰ με αὐτὰ που παρατηροῦνται μαζί.
4. *τέταρτον τὸν ὑποθετικόν*: χρησιμοποιεῖται ὅταν οἱ Δογματικοὶ ἀντιμέτωποι με τὴν ἀναδρομὴ στὸ ἄπειρο ἐπικαλοῦνται κάτι που δὲν τὸ υποστηρίζουν με κάτι ἄλλο, ἀλλὰ τὸ θέτουν χωρὶς ἀπόδειξις καθ' ὑπόθεσιν.
5. *πέμπτον τὸν διάλληλον*: ὅταν αὐτὸ που οφείλει νὰ ἐπιβεβαιῶναι τὸ ζητούμενο χρειάζεται νὰ υποστηρίζεται ἀπὸ τὸ ζητούμενο.